

REMISSVAR

2022-11-30

Dnr: BO 2022-0203

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se

Utkastet till lagrådsremiss: Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende (dnr S2022/03649)

Inledning

Barnombudsmannen yttrar sig med utgångspunkt i uppdraget att företräda barns och ungas rättigheter utifrån FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen), som sedan 1 januari 2020, är lag. Barnombudsmannen beaktar även allmänna kommentarer och rekommendationer till Sverige från FN:s kommitté för barnets rättigheter (Barnrättskommittén).

Barnombudsmannen avgränsar sitt yttrande till övergripande synpunkter samt till att yttra sig särskilt över vissa av de förslag som bedöms som särskilt relevanta utifrån ett barnrättsperspektiv.

Allmänt om betänkandet

Barnombudsmannen är på ett övergripande plan positiv till de förändringar som föreslås i utkastet till lagrådsremiss då det stärker barns rätt till skydd och stöd när de upplevt våld i nära relation. Förslagen i utkastet utgör flera viktiga steg på vägen mot att se barnet som rättssubjekt och rättighetsbärare, vilket ligger i linje med barnkonventionens barnrättsbaserade synsätt. Barnkonventionen har en helhetssyn på barnets rättigheter som utgår från att stödja barnets egna styrkor och de sociala system som barnet utgör en del av. Det innebär att skyddet av barn tar sin utgångspunkt i respekten för och främjandet av barnets mänskliga värdighet och fysiska och psykiska integritet som rättighetsbärande individ snarare än barnet som ett offer.¹

Barnombudsmannen välkomnar att utkastet beskriver och beaktar barnkonventionen i både analys och förslag samt att artiklar i barnkonventionen som anses vara av särskild betydelse för utredningens arbete lyfts fram.

¹ FN:s barnrättskommitté, Allmän kommentar nr 13, Barnets rätt till frihet från alla former av våld 2011, punkt 3, 59, 72.

6.1 Skyddat boende som en insats till barn enligt socialtjänstlagen

6.1.1 Barn bör beviljas en egen insats vid vistelse i skyddat boende Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen delar utkastets bedömning att socialnämnden bör göra en individuell behovsprövning och bevilja barnet en egen insats vid vistelse i skyddat boende. En egen insats till barnet synliggör barnet som rättssubjekt och rättighetsbärare. Det är också en förutsättning för att socialnämnden ska kunna följa barnet före, under och efter insatsen.

6.1.5 Uppföljning av barnets situation när placeringen har upphört Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen vill i sammanhanget, utifrån bland annat artiklarna 3, 6, 24 och 39 i barnkonventionen, lyfta vikten av att ett barns eventuella behov av stöd efter en placering i skyddat boende bedöms inför att placeringen avslutas och att fortsatta stödinsatser ges om det behövs. Det kan t.ex. handla om stöd till barnet att, utifrån vad som bedöms vara barnets bästa, återknyta kontakten med bland annat skola, vänner, fritidsaktiviteter och annan familj.

6.2 Placering av barn i skyddat boende när samtycke från båda vårdnadshavarna saknas

6.2.1 Det finns behov av att kunna placera barn i skyddat boende även när det saknas samtycke från en av två vårdnadshavare Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen delar, utifrån bland annat artiklarna 3, 6, 19 och 39 i barnkonventionen utkastets bedömning att det är angeläget att barn ska kunna följa med en våldsutsatt vårdnadshavare till ett skyddat boende även när det saknas samtycke från den andra vårdnadshavaren. Särskilt då medföljande barn ofta både upplevt våld eller utsatts för våld och därmed själva kan vara brottsoffer.

6.2.2 Bestämmelserna om ett barns placering i skyddat boende när det saknas samtycke från båda vårdnadshavarna ska regleras i en särskild lag

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen anser, i linje med förslaget i utkastet, att regleringen av barnets placering bör införas samlat i en särskild lag. Barnombudsmannen vill i sammanhanget lyfta att det utifrån ett barnrättsperspektiv är positivt att den förslagna bestämmelsen innehåller en skrivning om att det som är bäst för barnet ska vara avgörande vid beslut om ett barns placering i skyddat boende.

6.3 Andra insatser för barn i skyddade boenden

6.3.1 Barn och unga i skyddat boende ska erbjudas en hälsoundersökning

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Att som barn uppleva våld i nära relation är en allvarlig riskfaktor för psykisk och fysisk ohälsa både på kort och på lång sikt. Det finns också en stark koppling mellan att bevittna våld och att själv utsättas för våldet.² Barns risk för ohälsa och sämre livsvillkor beskrivs också i utkastets avsnitt 4.1.2 om våldets konsekvenser. Barnet har i enlighet med artikel 24 i barnkonventionen rätt att åtnjuta bästa möjliga hälsa och tillgång till hälso- och sjukvård och rehabilitering. Barnrättskommittén uttrycker oro över att barn som utsätts för övergrepp och vanvård ofta har svårt att få tillgång till rehabiliteringstjänster och psykiatrisk vård. Kommittén rekommenderar att konventionsstaten vidtar alla nödvändiga åtgärder för att få till stånd ett sammanhängande och samordnat system som skyddar barn.³

Barnombudsmannen delar utkastets bild att många barn som socialtjänsten möter inte har fått ta del av den generella hälso- och sjukvården och att det är oroande att placerade barn som grupp har sämre fysisk och psykisk hälsa samt tandhälsa jämfört med genomsnittet bland barn. Det är utifrån detta viktigt att regionen i anslutning till att placeringen inleds erbjuder barnet en hälsoundersökning.

6.4 Barn och unga i skyddat boende ska ha rätt till utbildning i vistelsekommunen

Barnombudsmannen tillstyrker förslaget.

Barnombudsmannen anser, i linje med vad som föreslås, att det är angeläget att barn som lever i familjer med våld och övergrepp, och alltså redan är i en utsatt situation, får sin rätt till utbildning tillgodosedd, och att långa och påtvingade studieuppehåll i samband med flytten till skyddat boende undviks. I artikel 28 i barnkonventionen erkänns barnets rätt till utbildning. Utbildningen ska i enlighet med artikel 29 syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter. I artikel 28 punkt e. tydliggörs att konventionsstaterna särskilt ska vidta åtgärder för att uppmuntra regelbunden närvaro i skolan och minska antalet studieavbrott. Artikel 2 betonar särskilt att rättigheterna i barnkonventionen ska gälla alla barn som finns inom statens jurisdiktion utan åtskillnad av något slag.

² Socialstyrelsen, Våld-handbok om socialtjänstens och hälso- och sjukvårdens arbete med våld i nära relationer, sid 27. (Art nr 2016-6-37).

³ FN:s barnrättskommitté, Sammanfattande slutsatser och rekommendationer avseende Sveriges femte periodiska rapport, 2015, punkt 27 och 28.

Föredragande i ärendet har varit juristen Li Melander. I den slutliga handläggningen av ärendet har även biträdande avdelningschefen Tove Björnheden deltagit.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Elisabeth Dahlin'. The signature is fluid and cursive, with a horizontal line at the end.

Elisabeth Dahlin
Barnombudsman